

Pas a desnivell

Cares llargues

La darrera pel·lícula que he vist de Woody Allen, *Stardust Memories*, convida a reflexionar sobre un fet que desborda els límits estrictes del cinema. He de declarar d'entrada que aquesta obra no m'ha agradat, contra l'opinió, gairebé unànime, de la crítica especialitzada.

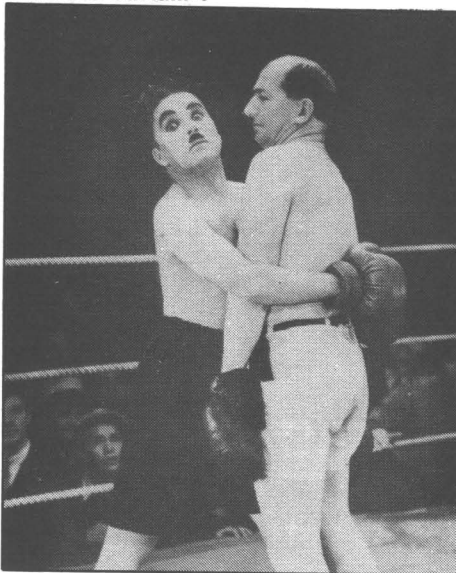
En els seus primers films, Woody Allen es reia d'ell mateix i dels altres, a través d'un humor que potser pessigava, però no sembla pas que volgués ferir. Comentaristes de tot arreu van començar a descobrir-hi profundes intencions, una censura punxant contra la societat actual. Potser sí. Però jo juraria que Woody Allen es lliurava tan sols al joc del seu enginy i acceptava l'herència d'una gloriosa tradició: el cinema còmic nord-americà, creador d'inoblidables gags, d'escenes que vencen el pas del temps i han provocat la rialla de diverses generacions. No és pas una cosa banal.

En fa l'efecte que Woody Allen, en llegir les crítiques, va anar acumulant suficiència, i volgué demostrar que era ben conscient de fer allò que li havien dit que feia. Es produí aleshores un creixent d'importància, un empatx, les ganes d'acumular idees i d'accentuar les intencions. En *Stardust Memories* Woody Allen ja no es riu gaire de si mateix, més aviat es justifica. En canvi, incideix en la burla dels altres, no pas sempre amb l'ajuda de l'humor, sinó valent-se sovint de la presentació d'una certa misèria física, de tipus humans lleigs o deformes, i de situacions un punt angixoses. El resultat, a mi, em va produir avorriments i enyorança del primer Woody Allen.

Segurament no valdria la pena comentar-ho fora del camp de la crítica de cinema, i caldria deixar-ho en mans dels experts. Però no és un fenomen aïllat, s'ha produït anteriorment i en altres camps. En opinió meua, les ambiciosos produccions del Charles Chaplin de la darrera època són molt inferiors a les del Xarlot de la comèdia curta, plenes d'una gràcia sincera, sense pretensions, que no es proposaven canviar la filosofia de l'espectador, sinó distreure'l. Dir això sense blasmar-ne, ara, sembla un pecat, ens sentim inclinats a encobrir-ho i adornar-ho amb interpretacions presumptuoses. En resum, ens comportem amb hipocresia. Divertir o divertir-se en una època on això és tan difícil —i tan necessari—,

sembla que ens hagi d'avergonyar i ens obliga a donar explicacions, a disfressar-ho i a demanar excuses pels somriures. La cara llarga, l'ensopiment corporatiu, la tristesa, el malhumor i el pessimisme tenen un prestigi increïble, sobretot si es presenten sota la capa d'inquietuds transcendentals. I el cas és que el temps s'ha encarregat de de-

«...les ambiciosos produccions del Charles Chaplin de la darrera època són molt inferiors a les del Xarlot de la comèdia curta...».

mostrar que tampoc no resolen res. Els nord-americans van crear un cinema còmic que aconseguí etapes genials. Trobaren la manera d'expressar-se amb un llenguatge nou, universal, donant vida a les imatges amb una frescor i un aire de joventut que arribà, amb eficàcia, a tots els racons de la terra. El fet desvetllà l'interès d'assagistes i d'estudiosos, que van emprendre una minuciosa dissecció de les motivacions, les conseqüències, els ocults propòsits redemptors dissimulats amb el maquillatge del divertiment. És probable que productors, directors i actors se sentissin impressionats en descobrir l'excel·lència intel·lectual del seu treball, i es van posar a imitar el patró que els altres havien fet d'ells, amb una inevitable pèrdua d'espontaneïtat. El gènere començà a decaure. Hi contribuï, també,

l'avenç constant de la tecnologia, com ara l'adveniment del cinema sonor i d'altres mitjans cada vegada més complexos. Els creadors disposaven cada cop de més elements i se sentien cridats a dir més coses, fins al punt que van començar a ennuegar-se. El resultat fou la mort —progressiva, sense aturador— del gran cinema còmic nord-americà.

Però el sorprenent és que no fou una mort natural, sinó que el van matar entre tots. El gènere tenia una gran vigència i actualment encara ens ho demostra: la projecció de films d'aquella primera època suscita l'entusiasme de la joventut i el veuen de gust públics de totes les edats. No són rars els comentaris de comparança amb la producció contemporània, en el sentit que anem a recules.

Seria qüestió de preguntar-se si això mateix no ens passa una mica amb tot plegat. Oriol Vergés, en una entrevista recent, deia: «En la literatura catalana dels últims anys no hi ha llibres d'humor, i crec que en totes les cultures i en tots els moments cal l'humor. Aquí sempre es busca la transcendència en tot el que s'escriu». Trobo que té raó, o almenys una de les raons que ens haurien de fer meditar. Tendim a allunyar-nos del que realment som per provar d'assemblar-nos al que algú altre ens dicta. Si el que es porta ara és l'escepticisme, l'hipocondria, el fastigueig, la negació de l'esperança i la tossuderia de mantenir que l'avorriments és magistral i dona to, tothom —o gairebé— se sent cridat a fer-hi aportació (no fos cas que se'ns escapés el tren de la moda), amb resultats demolidors. Perquè els receptors del «missatge», si l'autor s'ha llançat a fons, també se senten avorrits, fastiguejats i tristos, i es canvien d'ésser lectors o espectadors. O sigui que fomentem la crisi.

No crec que ens serveixi d'excusa dir que la nostra època és difícil. Dubto que algú, mirant enrera, trobi èpoques fàcils. ● PERE CALDERS